TEKST Fritz E. Schaap & Patrick Wittle | FOTO Sascha Montag

ZADNJA PRILOŽNOST

Reportaža iz tajskega samostana Thamkrabok, kjer izvajajo domnevno najzahtevnejše odvajanje od mamil na svetu. Je zadnje upanje za številne, ki se zatečejo tja.

Carl ne ve, kaj počne. Sled kemičnega svinčnika na papirju je le deloma podobna njegovemu podpisu. Kapljice potu kot majhni biseri prekrivajo nagubano bledo čelo. Subutex mu počasi in brez milosti potegne roko stran. Zaradi učinka polsintetičnega opioida izginevajo tudi bistrost, mir in varnost. Na mizi pred njim leži pogodba tajskega samostana Thamkrabok, v kateri piše, da v primeru smrti ne prevzemajo nikakršne odgovornosti in da ga sprejmejo le enkrat, da ima le eno priložnost. Da bo ostal vsaj pet dni. Vsega tega se jutri ne bo spominjal. Kot razlog prihoda so navedene le tri besede, ki so uničile njegovo življenje: heroin, krek, steroidi.

Carl je prispel. Povsem na jug. V Thamkrabok. Kdor pride sem, 130 kilometrov vzhodno od Bangkoka, ne pozna nobenega drugega izhoda. V varljivi idili leži samostan v džungli med kokosovimi palmami in mangovci. Velikanski Budovi kipi že od daleč izrekajo dobrodošlico, svetlikajoč se iz črne lave. Toda Thamkrabok za številne pomeni le eno: zdravljenje odvisnosti od mamil. Domnevno najzahtevnejše na svetu. Prezahtevno za denimo Peta Dohertyja, ki naj bi po dveh dneh v megleni noči pobegnil iz samostana.

Kdo si, kaj si storil in od kod prihajaš, je vseeno. Tu ne zavrnejo nikogar. Tudi narkačev, ki v mamilarski omami posilijo sestro ali s sekiro pokončajo sosede, ne. Dokler v samostanu spoštujejo pravila, jih pustijo pri miru. Odvisniki oddajo potni list in denar, si nadenejo rdečo bombažno haljo, podobno tistim, ki so jih nosili v kazenskih taboriščih, in podpišejo pristopno pogodbo. Potem jih, tako kot Carla, zaprejo na bolniški oddelek.

»Naslednje tri dni ne bi bil rad on,« reče Nick z navihanim in posmehljivim nasmeškom. Nežno in hkrati odločno položi dlan na Carlovo tetovirano ramo. In ga pospremi do skupnih ležišč. Nick ve, o čem govori.

Nekoč je bil Nick zvezdnik. Konec osemdesetih let je bil basist uspešne britanske skupine Curiosity killed the Cat. Seks, droge in rokenrol so bili desetletja vodilo njegovega življenja. Poskusil je z odvajanjem v Angliji, na Šrilanki, se znašel med frontama državljanske vojne in pred pokolom pobegnil nazaj na Otok. Ko je opazil, da ga med dži-

> Odvajanje od mamil v Thamkraboku je enkratna metoda na svetu. Tu ne delajo socialni delavci ali psihologi, ni čakalne vrste in ni stroškov. In ni nadomestkov.

nom in iglo ločuje le še piš vetra, je pred pol leta prišel v Thamkrabok. Skoraj vsi tukajšnji menihi imajo podobno odvisniško zgodbo.

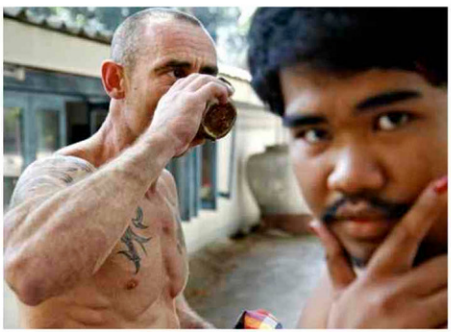
Naslednje jutro Carl poseda v senci kruhovca za visoko ograjo, ki obdaja bolniški oddelek. V primerjavi s samostanom se zdi majhen. Kvadratno, do polovice pokrito cementno dvorišče in preprosti, podolgovati baraki sta ograjeni s koničasto rešetkasto ograjo. Ena baraka je za zahodnjake, druga za Tajce. V vsaki je dovolj prostora za 30 kovinskih postelj. Ženske spijo ločeno. »Zakaj že?« se nasmeji Nick. »Ko v telesu ni več mamil, se spet prebudijo dolgo uspavani nagoni ...«

Slednji so za Carla mačji kašelj. Otopelo pogleduje k drugim pacientom. Prispel je pred manj kot dvema urama in se že odločil, da bo odpotoval, se nekako prebil do Bangkoka in na letališču počakal tako dolgo, da mu bo kdo nakazal denar za letalsko vozovnico. Ko se je nadomestno zdravilo subutex popolnoma razgradilo, je izgubil vsakršen pogum. Tako samega sredi džungle in v družbi komarjev, kober, gadov, klopotač in strupenih strig ga je minila volja do vsega. »Tu je kot v zaporu, le še huje,« pove. In tako kot v zaporu mu tudi tu ne dovolijo oditi.

Odvajanje od mamil v Thamkraboku je enkratna metoda na svetu. Tu ne delajo socialni delavci ali psihologi, ni čakalne vrste in ni stroškov. In ni nadomestkov. Izvajajo tako imenovano hladno razstrupljanje. Abstinenca traja pet dni. V tem času, pravijo menihi, se iz telesa izločijo skoraj vsi strupi. Pot do tja je mučna. Razstrupljanje namreč vključuje pitje rjavega zeliščnega prevretka, ki močno zaudarja. Recept zanj poznajo le trije menihi. Zloglasni učinki napitka so se razširili med odvisniki po vsem svetu. Povzroči namreč takojšnje bruhanje, ki dolgo traja.

Odvajanje je enkratno tudi zaradi tega, ker je opat izvoz prevretka prepovedal. Celo Cia naj bi ga, vsaj tako se govori po samostanu, skušala analizirati. Vendar brez uspeha. Napitek iz 109 različnih zelišč in vrst lesa vse učinkovine razvije le, če sestavine pridelajo na parceli samostana, pove vrač. Uspešnost je osupljiva. Sedemdeset odstotkov pacientov je po dveh letih še vedno čistih, navajajo interne ankete samostana. V Nemčiji statistika beleži le petodstotno uspešnost.

Strokovnjaki, med njimi tudi dr. Reimar Hinrichs, psihoterapevt in strokovnjak za odvisnosti iz berlinskega terapevtskega centra Cura e.V., odločno zanikajo možnost, da se telo očisti v petih dneh: »Medicinsko in biokemično to ni možno. Samo razpolovna doba pomirjevala valija je najmanj šest tednov ne glede na to, za kakšno vrsto odvajanja gre.« Na metodo samostana Thamkrabok gleda kot na alternativo evropskim načinom odvajanja. »Thamkrabok je pomembna metoda, zakaj je ne bi preizkusili?« Vsekakor so izkušnje in razočaranja 20 let dolge poklicne poti oblikovale njegovo pot. Na uspešnost tajskega odvajanja je treba pogledati z določeno mero previdnosti. »V meni znanih študijah so dolgoročni učinki iz Thamkraboka podobni kot pri nas. Na recidiv je le treba počakati dovolj dolgo. Iz primule še nikomur ni uspelo vzgojiti vrtnice.«

Če bi Carla hoteli primerjati z rastlino, bi ga lahko le z drevesom. Z vso svojo težo sedi tam, prekrit s piki komarjev. Pestijo ga hemoroidi, stranski učinek steroidov, piki ga srbijo. Da je podpisal, da bo ostal najmanj pet dni, se danes ne spomni več. Čeprav je njegov glas globok, rahle negotovosti v njem ni mogoče preslišati. Strahu pred tem, da mu tu ne bo uspelo. Strahu, da mu sploh nikoli več ne bo uspelo.

Najnapornejši del ga čaka šele danes popoldan. Ni še izrekel zaprisege, brez katere se zdravljenje ne sme začeti. Do takrat opazuje druge med strogim dnevnim redom. Vstajanje ob štirih. Pometanje ob petih. Zajtrk je na vrsti šele ob osmih. »Hočemo, da delajo, kolikor je mogoče,« pojasni Nick. »Tako si povrnejo strukturo in red, predvsem pa samozaupanje in vero v to, da bodo spet lahko kos svojemu življenju.« Pacienti od enajstih zapustijo oddelek in se pod nadzorom menihov odpravijo na prvi del razstrupljanja v parno savno. Ob 13. uri je na programu joga, uro pozneje dharma talk [skupni pogovor o budizmu]. Ob 15.30 je na vrsti bruhanje, ob 19. uri sledi skupno petje in ob 21. uri je čas za nočni počitek.

»Za večino sta najtežja drugi in tretji dan,« pove Nick. »Brez droge se pacienti prvič šele zavejo, kje pravzaprav so in da naslednjih nekaj dni ne bodo prišli od tu, četudi bi hoteli. Menihi smo za novince ves čas tu in počistimo tudi drek iz postelj, če se zgodi.«

V samostanu vsak menih pomaga po svojih zmožnostih. Phra Stephan denimo vzdržuje temperaturo v parnih savnah pri 90 celzija. Šestintridesetletni Nemec iz Ulma je v samostan prišel pred sedmimi meseci. Lase ima kratko pristrižene kot vsi menihi. Globoke gube okrog nosu ga postarajo za dobrih deset let.

Pravi, da mu je Thamkrabok rešil življenje. »Celo moj zdravnik mi je dal le še pol leta.« Medtem ko pripoveduje svojo zgodbo, pogled usmeri na nasproti sedečega, za trenutek postane pri njem, potem mu oči spet uhajajo sem ter tja. Z denarjem ni imel nikoli težav. Delal je kot elektrotehnik ter tu in tam kakšnega pokadil. Dokler ni služba postajala čedalje napornejša. Dokler se niso pojavile težave z dekletom. Dokler rumeno beli prah, ki je vedno rešil vse težave, ni postal njegova težava.

Na Tajsko je prišel shujšan in zadet. Taksist na letališču mu je ponujal cipe in mamila, vendar se mu je z zadnjimi močmi uspelo privleči do samostana. Posledice odvajanja so bile zanj močne, vendar kratke. Že po dveh dneh je spal vso noč. O mamilih je sanjal še mesece, a jih ni več vzel. »Bruhanje pomeni le pet odstotkov naših terapij, drugo je v glavi. Brez razstrupljanja pa ne gre,« še pove.

Odvisniki se z bruhanjem znebijo strupov, družbe enakih pa z oddaljenostjo. Zato je samostan za odvisnike po odvajanju poskrbel za dobrodejno zatočišče – brez dogajanja, brez dilerjev in brez naporov vključevanja v stari svet. Stephan mora iti, da temperatura v savnah ne bi padla. »Jutri po savnanju,« še zakliče v slovo.

Naslednji dan dopoldne po dvorišču samostana koraka proti parni savni parada tetovirancev v karirastih ogrinjalih. Sonce je nad džunglo v zenitu in oči pacientov zaradi stiskanja pred svetlobo skorajda ni videti. Carl v značilni zibajoči hoji bodibilderjev stopa na koncu kolone. Zaradi napihnjenih mišic rok ne more položiti ob telo. Na koži so vidne žile, debele kot prst, pogled je steklen in ubit.

Po parni kopeli sedi na kamniti klopi nasproti majhnih rožnatih hišk, iz katerih se dviga para z vonjem po limonovi travi. V neenakomernem letu mimo prileti črn metulj. »Sranje!« Carl kot nejeverni Tomaž bulji v žuželko. »Sranje, netopirje imajo. Pri dnevni svetlobi!«

Carlovo življenje so od zgodnje mladosti zaznamovali alkohol in mamila. Pri enajstih letih je začel piti, pri petnajstih je pristal v tehno podzemlju Dublina. Tablete, heroin in

Odvisniki se z bruhanjem znebijo strupov, družbe enakih pa z oddaljenostjo. Zato je samostan za odvisnike po odvajanju poskrbel za dobrodejno zatočišče.

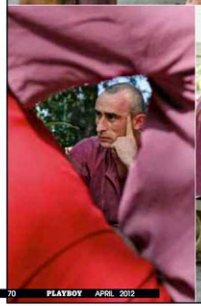

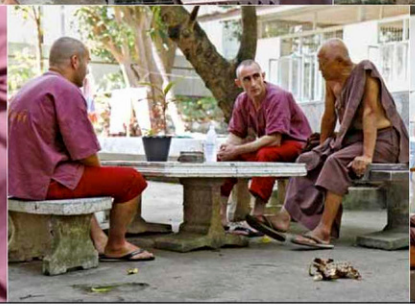

krek so bili njegovi zvesti spremljevalci. Preprodajal je, da je zaslužil za svoje potrebe. Pred nekaj leti so pipo in iglo prehiteli steroidi in uteži.

Vso do pred kratkim. Rojstvo sina je bilo tik pred vrati. Prepir s šefom, strah pred očetovstvom. Pravega očeta namreč ni imel, kajti ljubezen njegovega očeta ni bil njegov sin, temveč žganje. Carl je bil preobremenjen, panika je bila vse hujša in vrnil se je v varno naročje mamil. »Heroin je kot materin objem,« pove. Poskus samomora mu ni uspel. In prišel je sem.

»Počutim se kot sveča, ki jo je nekdo upihnil, njen stenj pa še rahlo tli v vetru,« reče, preden se vrne na oddelek. Carl upa, da bo ogenj našel tu.

Za majhnimi betonskimi kočami sedi Stephan pred goro zelišč. O odvajanju v Nemčiji govori le še porogljivo. »Že samo vzdušje. V Nemčiji ves čas govorijo o robi in drug drugega silijo v mamila. In ko se ti ne ljubi več, jo lahko kadarkoli popihaš s klinike. Tu ni tako, in to mi je pomagalo.«

Večina državnih klinik za odvajanje je polna mamil, pripoveduje. »Obvladujejo jih večinoma Rusi, ki živijo v Nemčiji. Prodajo ti vse. Tudi heroin.« Naslednja težava so nadomestki. Po oviralih na klinikah za zdravljenje odvisnosti je pomoč z metadonom, subutexom in podobnim za številne paciente prej smrtonosni bumerang kot kaj drugega. Jemanje predpisanih zdravil nadzorujejo le prvo polovico leta. Potem pacienti dobijo recept za domov in tedensko predpisano količino lahko zaužijejo v enem dnevu. Temu pravijo 'vesele urice'.

vpraša neki drug strokovnjak za odvisnosti, ki ni želel biti imenovan.

Stephanovo zgodbo proti popoldnevu prekine zvok bongov. Klic h kozlanju. Prek dvorišča mimo njega stečе menih, po zgornjem delu telesa poln tetovaž. Samostanski vrač. Pred več kot 30 leti je bil vodja enega največjih bangkoških mamilarskih kartelov. Ko so razbili njegov kartel, mu je šef policije, s katerim sta se poznala, dal na izbiro zapor ali samostan. Odločil se je za samostan, v katerega ga sprva niso hoteli spustiti, ker so vedeli, kdo je. Zato se je priklenil na drevo pred samostanom in vztrajal, dokler se ga menihi niso usmilili. Od takrat odmerja rjavi napitek.

> »Zakaj bi psihologi, socialni delavci in pedagogi sploh hoteli ozdravitev pacientov, če lahko z njimi odlično zaslužijo?«

»Predpisane količine vzame le kakih 20 odstotkov, drugi si vbrizgajo in posnifajo še kaj zraven. Samo za heroinom danes ne umre skoraj nihče več.« V grob jih spravi mešanje mamil. Zgolj letos je izgubil štiri prijatelje.

Najhuje naj bi bilo naslednje: »Te reči te ne odvrnejo od mamil, ampak jih predpisujejo kot možnost za začetek novega življenja. Farmacija pa s tem mastno služi.«

Tudi strokovnjaki, kot je dr. Hinrichs, potrjujejo večji del očitkov. Dajanje nadomestkov odvisnikom pravzaprav preprečuje, »da bi sploh razvili pritisk trpljenja,« pove. K temu pripišejmo še breme psihofarmakologije. Zdravniki pogosto namreč predpišejo prav tista mamila, ki povzročajo odvisnost. In prinašajo dober denar. »Zakaj bi psihologi, socialni delavci in pedagogi sploh hoteli ozdravitev pacientov, če lahko z njimi odlično zaslužijo?«

Pacienti klečijo na betonu poleg spalnih barak in čakajo nanj. Pred njimi stoji veliko vedro iz jekla, v njem litri grenkega čaja. Molče bolščijo v utor v tleh v obliki črke L, na drugi strani majhnega trga pa se zbira druga skupina bolnikov, ki mora po petih dneh bivanja zaužiti le še tableto zeliščnega prevretka. Udarec na boben, donenje ritmičnega ploskanja in skozi kovinska vrata prikoraka vrač s črno rjavim zvarkom. Počasi stopa do prvih čakajočih in rjavo tekočino vliva v kozarce za žganje. Bobnanje je vse glasnejše in tajski džanki začnejo peti v njegovem ritmu: »Sreče n sem, da sem tu. Ne bom več jemal mamil. Kajti zavedam se, da če jih bom vzel še enkrat, bom umrl ...«

S popačenim obrazom zdaj vsi k ustom prislonijo napolnjen kozarček. Čez nekaj sekund že bruha iz njih, petje zbora pa milostno preglasi zvoke davljenja. Po desetih minutah je vsega konec. Carl stoji moker od potu v senci velikega kipa Bude. Žile na vratu mu utripajo. V zraku je vonj po žveplu, kajti na drugi strani samostana v dveh velikanskih jeklenih ceveh topijo kamenje, da bodo iz lave vlili Budove kipe. Carl vha nos. Danes je njegov četrti dan. Najhuje je za njim. Pa verjame, da mu bo uspelo? Ne ve. Vendar tu nekaj začuti, nekaj, kar mu vzbuja občutek dolžnosti. Reče, da nekaj duhovnega, se z muko zvleče do svoje žimnice in pripoveduje o pogovoru o budizmu.

V tako imenovanih dharma talks, pogovorih o budistični veri in etiki, raziskujejo vzroke odvisnosti. »Vsakdo odgovarja za svoja dejanja. Ne moreš se vseskozi sklicevati na pomanjkanje materine ljubezni, kot sem počel jaz. Da bom jemal mamila, sem se odločil sam in očitno sem se pogosto odločil narobe. Preteklosti sicer ne morem spremeniti, lahko pa v prihodnosti ravnam drugače,« ponovi Carl besede starega meniha.

Čez nekaj ur, ko džunglo v jasni noči obsije mesečina polne lune, se spat odpravi tudi Stephan. V eno enonadstropnih belih hiš na robu gozda. »Vsa stvar je v tem, da odvisnika z meditacijo ponovno naučimo razlikovati med prav in narobe. Zgolj refleksi in instinkti, ki so jih poznali iz obdobja odvisnosti od mamil, se počasi porajajo v lastne odločitve,« pojasni Stephan smisel skupnih pogovorov.

Snop svetlobe žepne svetilke po tleh išče kače, hladen veter previdno zapiha skozi bananine palme. Iz ene izmed hiš s sabo prinese glasbo. Na verandi stoji nuna z obrito glavo in oblečena v belo tuniko. Korak ali dva bliže ter melodija in besedilo postaneta prepoznavna. Melanijin glas v noč ponese vrstico iz pesmi Rolling Stonesov: »Yesterday don't matter cause it's gone.« Včeraj je nepomemben, ker ga ni več.